

Iina Koskinen & Pihla Oksala

Yrityskylän materiaalit tukemaan erilaisia oppijoita

Tarkkaavaisuus ja toiminnanohjaus haasteiden huomioiminen oppimateriaaleissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

8.5.2023

Tekijät	Iina Koskinen, Pihla Oksala
Otsikko	Yrityskylän materiaalit tukemaan erilaisia oppijoita – Tarkkaavaisuus ja toiminnanohjaus haasteiden huomioiminen oppimateriaaleissa
Sivumäärä	31
Päivämäärä	8.5.2023
Tutkinto	Sosionomi AMK
Tutkinto-ohjelma	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat	Lehtori Markus Neuvonen Lehtori Seija Mäenpää
<p>Moni lapsi tarvitsee oppimiseensa tukea ja erityisen tuen tarpeen oppilaiden määrä on kasvanut tasaisesti. Tästä syystä myös Yrityskylä Alakoulussa on havahduttu oppimateriaalien muutostarpeeseen. Tähän tarpeeseen lähdettiin opinnäytetyössä kehittämään ratkaisua.</p> <p>Yrityskylä Alakoulu on osa Talous ja Nuoret TATia, joka toimii myös opinnäytetyön työelämäkumppanina. Yrityskylä Alakoulu on kuudesluokkalaisille suunnattu oppimiskokonaisuus, jossa kyläpäivän aikana opitaan erilaisia talous-, yrittäjäyys- ja työelämätaitoja. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää Yrityskylä Alakoulun oppimateriaaleja niin, että erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden osallistuminen kyläpäivään helpottuisi. Yrityskylä on sitoutunut tekemään toimenpiteitä yhdenvertaisuuden edistämiseksi, jonka vuoksi oppimateriaaleja lähdettiin työssä kehittämään kaikille saavutettavammiksi.</p> <p>Erityisesti oppilaiden oppimisen, keskittymisen ja muistamisen suhteen haasteet ovat olleet kasvussa. Tästä syystä opinnäytetyön tietoperusta rajattiin tarkkaavaisuuden- ja toiminnanohjauksen haasteisiin yleisesti, sekä oppimisympäristöissä. Materiaalien muokkauksessa käytettiin toiminnallista lähestymistapaa, ja oppimateriaaliin tehdyt muutokset ovat niin sisällöllisiä kuin myös visuaalisia. Opinnäytetyön kehittämistehtävän tuotoksena syntyi muokattu oppimateriaali, mikä huomioi perusopetusluokkien lisäksi myös erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden luokat.</p> <p>Opinnäytetyö saavutti sille asetetut tavoitteet, sillä muokattu materiaali otettiin käyttöön Yrityskylä Alakoulun toiminnassa. Materiaali tukee erityisen tuen tarpeisia oppilaita ja mahdollistaa heidän paremman osallistumisensa Yrityskylä Alakoulun toimintaan. Muokattu materiaali tukee myös TATin yhdenvertaisuussuunnitelmaa, sillä palveluiden saavutettavuus on parantunut.</p> <p>Jatkokehitysaiheita opinnäytetyölle löytyy useita. Koska muokattu materiaali sopii myös perusopetuksen luokille, jokainen Yrityskylä Alakoulun materiaali voitaisiin muokata opinnäytetyössä tehdyllä tavalla. Muokattuja materiaaleja voitaisiin myös jatkokehittää selkokieliäisyyden ammattilaisen avulla.</p>	
Avainsanat	oppimateriaalit, tarkkaavaisuus, toiminnanohjaus, yhdenvertaisuus

Authors	Iina Koskinen, Pihla Oksala
Title	Supporting Different Learners with Me and My City Learning Materials - Consideration of Attention and Executive Function Challenges in Learning Materials
Number of Pages	31
Date	8.5.2023
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Program	Social Services
Instructors	Markus Neuvonen, Lecturer Seija Mäenpää, Lecturer
<p>Many children need support for their learning, and the number of students with special educational needs has steadily increased. For this reason, the need for changes in learning materials has also been recognized at Yrityskylä Alakoulu. The thesis was designed to develop a solution to this need.</p> <p>Yrityskylä Alakoulu is a part of TAT Economy and Youth, which is also the working life partner of the thesis. Yrityskylä Alakoulu is a multidisciplinary program for sixth graders in which various economic, entrepreneurial, and working life skills are taught during a day in a company village. The aim of this thesis was to develop Yrityskylä Alakoulu learning materials so that participation of students requiring special support would be facilitated. Yrityskylä Alakoulu is committed to taking actions to promote equality, which is why the learning materials were developed to be more accessible to everyone.</p> <p>Challenges related to students' learning, concentration, and memory in particular have been on the rise. Therefore, the knowledge base of the thesis was limited to attention and executive function challenges in general, as well as in learning environments. A functional approach was used in editing the materials, and the changes made to the learning materials are both content-based and visual. The development task of the thesis resulted in a modified learning material that takes into account not only primary education classes, but also classes for students with special needs.</p> <p>The thesis achieved its objectives as the modified material was introduced in the activities of the Yrityskylä Alakoulu. The material supports students with special needs and enables them to participate better in the activities of Yrityskylä Alakoulu. The modified material also supports TAT's equality plan, as the accessibility of services has improved.</p> <p>There are several areas for further development in the thesis. As the modified material is also suitable for primary education classes, any material for the Yrityskylä Alakoulu could be adapted in the same way as in the thesis. The modified material could also be further developed with the help of a plain language professional.</p>	
Keywords	learning material, attention, executive function, equality

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
2. Yhteistyökumppanin esittely	2
2.1. Talous ja Nuoret TAT	2
2.2. Yrityskylä Alakoulu	3
3. Talouskasvatus perusopetuksessa	3
3.1. Talouskasvatus perusopetuksessa	4
3.2. Talouskasvatus perusopetuksen vuosiluokilla 3–6	4
3.3. Digitaalisuus ja pelillisuus talouskasvatuksen tukena	5
4. Tarkkaavaisuus ja toiminnanohjaus	6
4.1. Tarkkaavaisuus ja toiminnanohjaus käsitteenä	6
4.1.1. Tarkkaavaisuus	6
4.1.2. Toiminnanohjaus	7
4.2. Haasteet tarkkaavaisuudessa ja toiminnanohjauksessa	7
4.2.1. Ydinoireet	8
4.2.2. Liitännäisoireet	9
4.3. Haasteiden ilmeneminen oppimisympäristöissä	9
4.3.1. Hahmottamisen haasteet	10
4.3.2. Keskittymiskyvyttömyys	10
4.3.3. Haasteet suunnittelukyvyssä	10
4.3.4. Haasteiden näyttäytyminen muille oppilaille	11
5. Yhdenvertaisempi Yrityskylä	11
5.1. Kehittämistehtävä	11
5.2. Talouskasvatusta erityisille oppijoille	13

6. Kehittämistehtävän toteutus	14
6.1. Tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen haasteiden huomioiminen Yrityskylän oppimisympäristössä	15
6.2. Sisällölliset muutokset	16
6.3. Kielelliset muutokset	17
6.4. Visuaaliset muutokset:	19
6.4.1. Tekstin selkeys ja luettavuus	19
6.4.2. Kuvat tukevat oppimista	20
6.4.3. Värit auttavat hahmottamaan	21
7. Pohdinta ja yhteenveto	22
7.1. Tavoitteiden toteutuminen	23
7.2. Vaikuttavuuden arviointi	24
7.3. Oman osaamisen arviointi	25
7.4. Jatkotutkimusaiheet	25
Lähteet	27

1. Johdanto

Tässä opinnäytetyössä kehitämme yhdenvertaisemmaksi Talous ja Nuoret TAT – järjestön (myöhemmin TAT) toimeksiannolla Yrityskylä Alakoulu -oppimisympäristön käsikirjoituksia toiminnanohjauksen ja tarkkaavaisuuden haasteiden erityispiirteet huomioiden. Yrityskylä Alakoulun toiminnan alettua vuodesta 2010 erityisen tuen tarpeen oppilaiden määrä on kasvanut tasaisesti (Oppimisen tuki 2022) ja tarve muokatulle materiaalille on noussut esiin tämän seurauksena. Yrityskylä Alakoulun materiaaleja on muokattu toisessa opinnäytetyössä vastaamaan erityisen tuen tarpeen oppilaiden tarpeita, mutta muokkaamistyö on tehty yhteen Yrityskylässä toimivaan yritykseen. TAT haluaa opinnäytetyömme tuotoksella lisätä Yrityskylä Alakoulun inklusiivisuutta ja yhdenvertaisuutta. Muokkaamme olemassa olevia käsikirjoituksia saavutettavammiksi TATin asettamien reunaehtojen puitteissa.

Opinnäytetyömme tuotoksena tuotamme TATille saavutettavamman käsikirjoituksen yhdelle Yrityskylä Alakoulun yritykselle. Materiaaliamme käytetään laajemman kehittämistyön pohjana, ja tarkoituksena on ottaa muokatut materiaalit valtakunnallisesti käyttöön. Olemme rajanneet muokattavan materiaalin teoriapohjaa siten, että keskitymme tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen haasteisiin. Asettamalla tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen haasteet suunnittelutyömme teoriapohjaksi pystymme huomioimaan laajan kirjon oppimisvaikeuksia muokatulla materiaalilla.

Suomessa ei ole talouskasvatuksen näkökulmasta huomioitu erityisen tuen tarpeen oppilaiden määrän kasvua, ja erityisille oppijoille on olemassa niukasti talouskasvatuksen materiaaleja. TATin toiminta savuttaa jo 86 prosenttia suomalaisista peruskoululaisista (Mikä TAT?), minkä vuoksi on tärkeää, että materiaali on saavutettavaa myös erityisen tuen tarpeen oppilaille. Tämän lisäksi TAT voi muokatulla materiaalilla toimia suunnanäyttäjänä inklusiivisen talouskasvatuksen materiaalin lisäämiseksi.

2. Yhteistyökumppanin esittely

2.1. Talous ja Nuoret TAT

Opinnäytetyön työelämän yhteistyökumppaniksi on valittu TAT, sillä kumpikin työn tekijöistä ovat työskennelleet TATilla vastuuhjaajina. TAT on valtakunnallisesti vaikuttava organisaatio, joka saa rahoitusta muun muassa TT-säätiöltä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lta, yrityksiltä, säätiöiltä, OKM:lta ja kunnista. TAT työskentelee yhdessä koulujen, yliopistojen, yritysten, kuntien ja säätiöiden kanssa nuorten työelämä- ja taloustaitojen edistämiseksi. TATin tavoitteena on, että jokainen nuori innostuu työelämästä, hallitsee oman taloutensa ja haluaa toimia yritteliäänä yhteiskunnan jäsenenä. TAT tarjoaa palveluita, opintokokonaisuuksia ja koulutusta kunnille ja oppilaitoksille, jotta lapset ja nuoret oppisivat tulevaisuuden kannalta tärkeitä taloustaitoja. TATin toiminta tavoittaa vuosittain 86 prosenttia suomalaisista oppilaista eri ikäluokista. (Mikä TAT?.)

TATin toiminta rakentuu palvelupolusta, joka tarjoaa pedagogien kehittämiä oppisisältöjä perusopetukseen ja toisen asteen opintoihin. Palvelupolun sisältöihin kuuluu pelejä, tehtäviä, kursseja ja videosisältöjä. TATin palvelupolku sisältää talous-, työelämä- ja yrittäjyystaitoja kehittäviä kokonaisuuksia, joita kunnat ja yksittäiset opettajat voivat käyttää osana opetussuunnitelmaa. Opettajat tai kunnat voivat liittää oppilaansa osaksi TATin palvelupolkua mistä luokka-asteesta alkaen tahansa. (Mikä TAT?.)

TATin toimintaan osallistuminen on oppilaiden talouskasvatuksen näkökulmasta vaikuttavaa. Kuudesluokkalaisten tietämys talousasioista parani Yrityskylä Alakoulu -oppimisjakson aikana keskimäärin noin 17 prosenttia verrattuna osallistujien aikaisempaan talousosaamiseen (Kalmi 2016). TATin Yrityskylätoimintaan osallistuneista nuorista useampi aikoo hakea tulevaisuudessa kesätöitä. 21 prosenttia Yrityskylätoimintaan osallistumattomista oppilaista eivät aio hakea kesätöitä, kun taas vastaava luku toimintaan osallistuneilla on 8 prosenttia. (Tulevaisuusraportti 2021: 9.) Lisäksi Yrityskylään osallistuneiden nuorten mielestä yhdenvertaisuuden tavoittelu, ilmastonmuutoksen torjuminen ja verojen maksaminen ovat jokaisen velvollisuuksia. Ero on huomattava verrattuna sellaisiin nuoriin, joilla Yrityskylä-oppimiskokemusta ei ole. (Tulevaisuusraportti 2021: 14.)

2.2. Yrityskylä Alakoulu

Yrityskylä on TATin kehittämä oppimiskokonaisuus, joka on suunnattu peruskoulun kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisille. Yrityskylä sisältää oppimiskokonaisuudet Yrityskylä Alakoululle ja Yrityskylä Yläkoululle, joissa käsitellään työelämän, talouden ja yhteiskunnan teemoja. Yrityskylä Alakoulun oppimiskokonaisuus muodostuu opettajien koulutuksesta, Yrityskylä-oppitunneista ja koulupäivästä, joka vietetään Yrityskylän kyläpäivässä eli pienoisyhteiskunnassa. Yrityskylä on tavoittanut lukuvuonna 2021–22 86 prosenttia Suomen kuudesluokkalaisista ja 73 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista. Toiminnassa on ollut lukuvuonna 2021–22 mukana yli 100 yhteistyökumppania ja yli 210 kuntaa. Yrityskylän oppimisympäristöjä on 13 paikkakunnalla ympäri Suomea. Yrityskylä on palkittu maailman parhaana koulutusinnovaationa. (Yrityskylä Alakoulu.)

Yrityskylä on oppilaiden oma yhteiskunta, jossa he työskentelevät omassa ammatissaan ja saavat palkkaa tehdystä työstään. Samalla he toimivat kuluttajina ja kansalaisina osana suomalaista yhteiskuntaa. Yrityskylässä opetus toteutetaan käytännölläheisesti ja tutkivalla otteella, jossa oppilas on aktiivisessa ja vastuullisessa roolissa yhteisössä. Oppimiskokonaisuuden tavoitteena on tarjota oppilaille laaja-alainen ymmärrys yhteiskunnasta, työelämästä, taloudesta ja yrittäjyydestä sekä näihin liittyvistä taidoista ja tiedoista. Yksi tavoite on oppia ymmärtämään omaa roolia yhteiskunnassa ja sen toimintaperiaatteita. Yrityskylässä pyritään myös kehittämään oppilaiden kriittistä medialukutaitoa, yrittäjyyttä, vuorovaikutus- ja teknologiaosaamista sekä talouden käsitteitä. Yrityskylä Alakoulun opetussuunnitelma tukee opetussuunnitelman talouskasvatuksen tavoitteita ja teemoja. (Yrityskylä Alakoulu.)

3. Talouskasvatus perusopetuksessa

Uusimman perusopetussuunnitelman osana perusopetuksessa on korostettu talouskasvatuksen merkitystä, johon Yrityskylä-oppimiskokonaisuus pohjautuu. Ymmärtääksemme Yrityskylän yhteiskunnallista merkitystä on tärkeää tutkia tarkemmin talouskasvatuksen nykytilaa Suomessa. Käsittelemme seuraavaksi talouskasvatuksen määritelmää ja nykyistä tapaa toteuttaa talouskasvatusta Suomen perusopetussuunnitelmassa. Näiden lisäksi käsittelemme digitaalisuuden ja pelillisyyden vaikutuksia talouskasvatukseen, sillä TATin Yrityskylä Alakoulun oppimateriaali sekä oppimisympäristö perustuvat

pelillisyyteen. Rajaamme kuitenkin talouskasvatuksen toteuttamisen tarkastelun perusopetuksen alaluokkiin, sillä Yrityskylä Alakoulun toimintaan osallistuvat 6-luokkalaiset oppilaat.

3.1. Talouskasvatus perusopetuksessa

Talouskasvatus on prosessi, jossa yksilöt ja yhteiskunnat oppivat hallitsemaan taloudellisia resursseja, saavuttamaan taloudellisia tavoitteita sekä ymmärtämään taloudellisia vaikutuksia. Talouskasvatus ei ole vain yksilön, vaan myös yhteiskunnan etu, sillä se edistää talouden kehitystä ja tasa-arvoa. Talouskasvatus kattaa monia osa-alueita, kuten säästämisen, kulutuksen, budjetoinnin, yrittäjyyden ja kestävän kehityksen. Tavoitteena on antaa yksilöille ja yhteiskunnalle tarvittavat taidot ja tiedot, joiden avulla he voivat menestyä taloudellisesti ja edistää yhteiskunnan taloudellista hyvinvointia. (Financial Education for all. EESC 2011: 6.)

Hyvien taloudellisten päätösten tekemiseksi ja kokonaisvaltaisen elämänhallinnan saavuttamiseksi on välttämätöntä tuntea talouden perusasiat ja syy-seuraussuhteet. Perusopetuksen talouskasvatuksen merkitys korostuu erityisesti niiden oppilaiden kohdalla, jotka tulevat taloudellisesti heikoimmista perheistä tai muuten yhteiskunnallisesti heikommasta asemasta. (Maunu 2014: 59.) Näille oppilaille talouskasvatuksen integrointi perusopetukseen voi tarjota uusia mahdollisuuksia, jotka tukevat heidän työ- ja elämänhallintataitojaan. Talouskasvatus voi auttaa näitä lapsia ymmärtämään, miten he voivat menestyä taloudellisesti ja saavuttaa tavoitteensa, vaikka he kohtaavat haasteita yhteiskunnassa. (Hallipelto 2021: 368.)

3.2. Talouskasvatus perusopetuksen vuosiluokilla 3–6

Talouskasvatuksen merkitystä on korostettu 2000-luvulla sekä peruskoulussa että lukiopetuksessa. Muutoksia taloustiedon opetukseen on tehty perusopetussuunnitelmaan muun muassa vuonna 2016, kun yhteiskuntaopin opetusta aikaistettiin alkamaan neljännellä luokalla. Syksyllä 2016 voimaan astuneessa perusopetussuunnitelmassa (POPS 2014) painotetaan enemmän työelämätaitojen opetusta ja niiden oppimista verrattuna aiempaan perusopetussuunnitelmaan (POPS 2004).

Peruskoulun vuosiluokilla 3–6 talouden näkökulma otetaan huomioon matematiikassa, ympäristöopissa, yhteiskuntaopissa ja esimerkiksi valinnaisena aineena kotitaloudessa (POPS 2014: 95). Erityisesti yhteiskuntaoppi pyrkii tukemaan oppilaiden kasvua aktiiviseksi, vastuuntuntoiseksi ja yritteliäiseksi kansalaisiksi (POPS 2014: 260). Vuosiluokilla 4–6 yhteiskuntaopissa korostetaan yhteisöllistä elämää ja rakentavaa vuorovaikutusta. Keskeisiä aiheita on arkielämä ja oman elämän hallinta, demokraattinen yhteiskunta, aktiivinen kansalaisuus ja vaikuttaminen sekä taloudellinen toiminta (POPS 2014: 261).

Vaikka talouskasvatuksen aiheita on kohtuullisen hyvin esillä perusopetuksen opetussuunnitelmassa, niin käytännön opetuksessa on havaittu puutteita. Talouskasvatuksen sisällöt ovat hajallaan eri oppiaineissa yksittäisinä talouden teemoina ja osa-alueina. Taloustieteen professori Panu Kalmi ja hänen kollegansa kritisoivat peruskoulun talouskasvatusta yhteisen teoriaperustan puuttumisesta, joka johtaa oppilaille palasista koostuvaan taloustiedon ymmärrykseen. (Alanko, Kalmi & Maliranta 2019: 616.) Opettajat tunnistavat talouskasvatuksen vaativan enemmän yhteistyötä oppiainerajojen yli (Mun elämä, mun rahat 2019: 49). TAT pyrkii toiminnallaan vastaamaan tähän haasteeseen tuottamalla perusopetussuunnitelman tavoitteita mukailevia talouskasvatuksen sisältöjä (Mikä TAT?).

3.3. Digitaalisuus ja pelillisuus talouskasvatuksen tukena

Digitalisaatio on mullistanut ostamisen ja maksamisen, mikä vaikuttaa kulutuksen ja talouden oppimiseen. Käteisen rahan merkitys on pienentynyt, ja mobiilimaksamisesta on tullut yleistä. Mobiilisovelluksista on hyötyä, mutta ne voivat myös kouruttaa kuluttajia ostamaan tarpeettomasti. Talouskasvatuksessa on haasteena opettaa rahan arvoa ilman käteistä rahaa ja varmistaa, että säästämisen mielihyvä säilyy. (Wilska 2020: 9.) Digitaalisuus ja pelillisuus ovat olennainen osa nykypäivänä tapahtuvaa oppimista (Mäyrä 2014: 10), ja myös talouskasvatuksessa niiden käyttöä on alettu yhä enemmän hyödyntää (Kalmi 2020:10). Digitaalisuus tarjoaa mahdollisuuksia erilaisten oppimisalustojen, sovellusten ja verkkopohjaisten pelien käyttöön talouskasvatuksessa. Pelillisuus taas auttaa oppilaita oppimaan taloustaitoja hausalla ja motivoivalla tavalla. (Kalmi 2020: 10.)

Yrityskylän pedagogiikka perustuu pelillisyyteen ja toiminnallisuuteen. Pienoisyhdistykunta on moniulotteinen oppimisympäristö, jossa jokaisella osallistujalla on selkeät roolit ja valmiiksi aikataulutettuja tapaamisia ja työtehtäviä, joita oppilaat seuraavat tabletilta. Päivän etenemistä tukee digitaalinen pelijärjestelmä, jossa myös pienoisyhdistyksen talous etenee reaaliajassa ja joka ohjaa oppilaita jatkuvaan vuorovaikutukseen. (Yrityskylä Alakoulu 2022.) Talouskasvatuksessa pelillisyyden käyttö on perusteltua, sillä lapsille kaukaiselta tuntuvia talousasioita voi oppia ikään kuin vahingossa pelaamisen yhteydessä. Tutkimukset ovat osoittaneet simulaatiossa harjoitellun tilanteen sujuvan myöhemmin oikeassakin elämässä (Magee 2006: 2–6; Salakari 2009: 84–85).

Digitaalisuus mahdollistaa erityisen tuen tarpeiden huomioimisen talouskasvatuksessa. Digitaalisten välineiden käytöllä on havaittu olevan yhteys oppilaiden motivaation lisääntymiseen (Fransson, Lindberg & Olofsson 2018: 82–92). Erityisesti erityisen tuen oppilaat, kehitysvammaiset ja syrjäytymisvaarassa olevat oppilaat hyötyvät lisääntyneestä motivaatiosta, mitä teknologian mukaan tuominen oppimisen välineeksi tuo (Tieto- ja viestintäteknikka opetuskäytössä 2011: 60).

4. Tarkkaavaisuus ja toiminnanohjaus

Oppilaiden välillä on kasvavissa määrin havahduttu eroihin, joita on oppimisen, keskittymisen sekä muistamisen suhteen. Erojen taustalla on monenlaisia ilmiöitä, mutta tässä työssä rajaamme tarkasteluun tarkkaavaisuuteen ja toiminnanohjaukseen liittyviin haasteisiin. Esittelemme seuraavaksi näitä käsitteitä sekä sitä, kuinka erot näissä vaikuttavat oppilaiden opiskeluun ja oppimiseen. Näiden erojen huomioiminen oppimateriaalien suunnittelussa on todella tärkeää, jotta materiaalit tukisivat mahdollisimman monenlaisia oppijoita.

4.1. Tarkkaavaisuus ja toiminnanohjaus käsitteenä

4.1.1. Tarkkaavaisuus

Tarkkaavaisuudella tarkoitetaan taitoa ohjata itse omaa toimintaa ja havaitsemista tilanteen tai tehtävän kannalta olennaisiin asioihin. Tarkkaavaisuus on siis toimintojen

prosessi, johon liittyy tilanteiden kannalta olennaisten asioiden havaitseminen, huomion kiinnittyminen ja huomion ylläpitäminen. Tämän lisäksi olennaista on epärelevantin tiedon ja häiriön huomiotta jättäminen. Tarkkaavaisuus on tärkeä kognitiivinen toiminto, joka mahdollistaa sen, että pystymme reagoimaan ympäristön ärsykkeisiin, käsittelemään informaatiota ja suorittamaan tehtäviä. Tarkkaavaisuus on avain oppimiseen, ja sen avulla voimme keskittyä paremmin sekä tallentaa uutta tietoa. Tarkkaavaisuuden avulla työskentely sujuu tehokkaammin ja tuottavammin, ja se auttaa myös hallitsemaan stressiä paremmin. (Airo ym. 2002: 7; Heinonen & Knoll & Leppänen & Närhi & Paananen 2011: 10.)

4.1.2. Toiminnanohjaus

Toiminnanohjauksella tarkoitetaan taitoa toimia päämäärätietoisesti ja suunnitelmallisesti kohti jotakin tavoitetta. Se on kykyä säädellä omaa toimintaa ja joustaa tilanteiden muuttuessa. (Oksanen & Sollaavaara 2019: 59; Airo ym. 2002: 9–10; Heinonen ym. 2011: 12.) Toiminnanohjaus on tarkkaavaisuuden rinnalla tärkeä kognitiivinen toiminto, joka vaikuttaa moniin arkipäivän toimintoihin, kuten oppimiseen, työntekoon, sosiaaliseen kanssakäymiseen ja itsenäiseen elämään. (Michaelsson & Miettinen & Saresma & Virtanen 2003: 52.) Henkilö, jolla toiminnanohjaustaidot ovat hyvät, kykenee jakamaan tarkkaavaisuutensa tarkoituksenmukaisesti ja muistamaan tehtävän suorittamisen kannalta olennaisia asioita. Hän on oma-aloitteinen ja osaa kehittää omaa toimintaansa saamansa palautteen perusteella. Hän osaa ehkäistä epätoivottuja reaktioita ja ärsykeitä. Toiminnanohjauksen taidot tulevat yhä merkityksellisemmiksi lapsen ja nuoren kasvaessa, kun esimerkiksi vaatimukset koulussa lisääntyvät, tehtävät monimutkaistuvat ja niitä joudutaan suorittamaan itsenäisesti. (Oksanen & Sollaavaara 2019: 59; Airo ym. 2002: 9–10; Michaelsson ym. 2003: 52.)

4.2. Haasteet tarkkaavaisuudessa ja toiminnanohjauksessa

Tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen vaikeudet ovat ylisimpiä kehityksen neurologisia erityisvaikeuksia. Arviolta 4–10 prosentilla lapsista on erityisvaikeuksia näiden ominaisuuksien parissa. Tarkkaavaisuushäiriödiagnoosi tehdään lapsen käyttäytymisen perusteella ja oleellista on, että oireet ovat hyvin pysyviä, niitä ilmenee useissa tilanteissa ja niitä esiintyy ikätovereita selvästi enemmän. (Heinonen ym. 2011: 10;

Michaelsson ym. 2003: 18.) Tarkkaavaisuushäiriöön viitataan usein kirjainyhdistelmällä ADHD (attention-deficit/hyperactivity disorder). Toiminnanohjauksen häiriötä pidetään nykyään keskeisenä osana tarkkaavaisuushäiriötä, sillä lähes kaikilla ADHD-henkilöillä on toiminnanohjauksen haasteita (Michaelsson ym. 2003: 51; Airo ym. 2002: 9.)

Airo ym. (2002) esittelevät Russel A. Barkleyn kehittämää teoriaa tarkkaavaisuushäiriön ja toiminnanohjausprosessien yhteydestä. Teorian ajatuksena on, että tarkkaavaisuushäiriössä primäärinä ongelmana on käyttäytymisen inhibition heikkous. Tällä tarkoitetaan heikkoutta hallita vallitsevia reaktioita sekä häiriökontrolliin liittyviä ongelmia. Tällöin käynnissä olevan reaktion pysäyttäminen sekä tulevan reaktion estäminen on haastavaa. (Airo ym. 2002: 10.) Tarkkaavaisuus- ja toiminnanohjaushäiriöiden ensisijainen haaste liittyy siis reaktioiden kontrolliin, mutta niihin liittyy myös monenlaisia muita oireita, jotka ilmenevät eri ihmisillä eri tavoin. Joillakin ilmenee kaikkia oireita ja toisilla vain muutamia niistä. Oireet vaihtelevat ihmisen iän myötä ja usein aikuisuutta kohti mentäessä oireet lievenevät. Oireet voivat olla myös tilannesidonnaisia; toisissa tilanteissa useat oireet nostavat päätään ja toisissa oireita ei näy lähes koskaan. (Michaelsson ym. 2003: 26–31.)

4.2.1. Ydinoireet

Michaelsson, Miettinen, Saresma ja Virtanen (2003) jakavat häiriöihin kuuluvat oireet ydinoireisiin sekä liitännäisoireisiin. Ydinoireita ovat ne oireet, joiden perusteella myös aktiivisuuden ja tarkkaavuuden (ADHD:n) häiriön kriteerit ICD-10:ssä on määritelty: keskittymiskyvyttömyys, hyperaktiivisuus sekä impulsiivisuus. (Käypä hoito 2016; Michaelsson ym. 2003: 46–48.)

Tarkkaavaisuushäiriöön liittyy ydinoireena usealla myös toiminnanohjaushäiriöt. Henkilöillä, joilla toiminnanohjaustaidot ovat heikkoja, esiintyy monenlaisia haasteita. Suuria toiminnanohjauksen haasteita esiintyy yleensä neurokirjon henkilöillä, joilla on neurologinen vamma tai sairaus, esimerkiksi epilepsia. Myös toiminnanohjauksen haasteet voivat näyttäytyä monella eri tavalla ja ne ovat hyvin yksilöllisiä. Osatekijöinä voidaan pitää muun muassa tarkkaavaisuutta, joustavuutta, ajanhallintakykyä, suunnittelukykyä, ongelmanratkaisukykyä, itsearviointia, tunteiden hallintaa sekä kykyä vaihtaa tehtävästä toiseen. (Michaelsson ym. 2003: 52–53.) Toiminnanohjaukseen vaikuttaa myös

työmuisti. Työmuisti on lyhytkestoinen muisti, joka toimii aktiivisesti silloin, kun suoritamme tehtäviä. Työmuisti on kaikilla ihmisillä rajallinen, mutta ihmisillä, joilla on muitakin toiminnanohjauksen haasteita, se voi olla hyvin puutteellinen. Työmuistista nimittäin katoaa herkästi asioita, kun ulkoiset häiriötekijät vievät tarkkaavaisuutemme. (Terveyskylä.fi 2021.)

4.2.2. Liitännäisoireet

Kehityksen neurologisten erityisvaikeuksien yhteydessä ongelmien päällekkäisyys eli komorbiteetti on yleinen ilmiö. Jopa yli 50 prosentilla henkilöistä, joilla esiintyy tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen häiriötä, esiintyy samaan aikaan muita eri psykiatriin ja neurologisiin diagnooseihin liittyviä haasteita eli liitännäisoireita. (Airo ym. 2002: 6–7; Heinonen ym. 2011: 10.)

Liitännäisoireet ovat oireita, jotka eivät kuulu varsinaisen ADHD-oireyhtymän määrittelymään. Näitä ovat erilaiset neurologiset ja oppimiseen liittyvät liitännäisoireet sekä psyykkisiin ja psykososiaalisiin ongelmiin liittyvät liitännäisoireet (Michaelsson ym. 2003: 58–59.) Liitännäisoireet vaikeuttavat sosiaalista kanssakäymistä ja menestymistä elämän eri osa-alueilla, kuten koulussa ja työelämässä. Liitännäisoireet voivat olla pitkäaikaisia ja kroonisia, tai ne voivat esiintyä vain jossakin elämän vaiheessa. (Airo ym. 2002: 6–7; Heinonen ym. 2011: 10.)

4.3. Haasteiden ilmeneminen oppimisympäristöissä

Oppilaan haasteet tarkkaavaisuudessa ja toiminnanohjauksessa vaikuttavat merkittävästi oppimistilanteissa, jossa tarkkaamattomuus, impulsiivisuus ja motorinen levottomuus haittaavat sekä itse oppilasta että hänen ympärillään olevien oppilaiden työrauhaa (Ahonen & Aro 2003:167). Erityisesti hahmottamisen vaikeudet, keskittymiskyvyttömyys ja ylivilkkaus sekä suunnittelukyvyttömyys vaikeuttavat oppilaiden koulupäivää.

4.3.1. Hahmottamisen haasteet

Hahmottamisen vaikeudet voivat esiintyä oppimisympäristöissä monella eri tavalla. Vaikeudet voivat vaikuttaa oppilaan kykyyn havaita, tulkita tai ymmärtää visuaalista informaatiota ympäristöstään. Tulkinnan haasteet voivat koskea niin tehtävänantoja kuin toisen ihmisten eleiden ja ilmeiden väärin tulkitsemista. Tämä saattaa vaikeuttaa sosiaalisten suhteiden muodostumista oppimistilanteissa. Haasteet hahmottamisessa vaikeuttavat myös tehtäväkokonaisuuksien ymmärtämistä, ja oppilaan voi olla vaikeaa käsittää sitä, miten tehtävät liittyvät toisiinsa. Tehtävissä eteneminen voi olla myös vaikeaa, sillä katse eksyy kirjoitetuilta riveiltä helposti. Hahmottamisen vaikeudet voivat näyttäytyä myös vaikeuksina liikkua itsenäisesti paikasta toiseen ja aikataulutuksen haasteina. (Hahmottamisen haasteet; Hahmottamisen vaikeudet; Lahti & Ruodemäki & Ylönen; Tietoa visuaalisesta hahmotushäiriöstä 2021.)

4.3.2. Keskittymiskyvyttömyys

Keskittymiskyvyttömyys ja ylivilkkaus näkyvät oppimisympäristöissä huolimattomuutena sekä yksityiskohtien huomiotta jättämisenä. Kuuntelun ja keskittymisen vaikeudet puolestaan näkyvät siinä, että oppilas ei noudata ohjeita eikä tehtävien valmiiksi saattaminen onnistu. Keskittymiskyvyttömyys vaikeuttaa työtehtävien aloittamista sekä oman toiminnan suunnittelua. Ulkopuoliset häiriötekijät vievät huomion helposti pois tehtävästä asiasta ja tehtävät, jotka vaativat erityistä huomiota eivät onnistu. Keskittymiskyvyttömälle oppilaalle on vaikeaa suunnata huomio määrättyyn kohteeseen tai tehtävään sekä jakaa huomiotaan samanaikaisesti moneen eri työtehtävään. Ylivilkas oppilas ei pysty keskittymään pitkiin tehtäviin ja hän tekee samoja virheitä yhä uudelleen. (Airo ym. 2002: 8; Käypä hoito 2016; Michaelsson ym. 2003: 47–48; Williams & Wright & Partridge 1999: 563.)

4.3.3. Haasteet suunnittelukyvyssä

Oppilaan on kyettävä oppimistilanteissa suunnittelemaan toimintaansa tavoitteiden ja osavaiheiden kautta. Tähän vaaditaan taitoa hahmottaa toiminnan lopputulos ja suunnitella tapa, miten lopputulokseen päästään. (Aro & Närhi 2003: 36.) Haasteet oppilai-

den suunnittelukyvyssä vähentävät oppimisen mielekkyyttä ja tavoitteiden onnistumista. Suunnittelukykyä on kyky aloittaa työt, siirtyä joustavasti seuraavaan ja palauttaa mieleen mennyttä. Suunnittelukyky voi olla heikkoa, jos työmuisti on heikko, keskittyminen on hankalaa ja kyky jättää huomiotta asioita on vähäinen. Oppilaan työskentely voi olla tehotonta, sillä hän saattaa käyttää liikaa aikaa yksittäisten tehtävien parissa, hän ei osaa asettaa itselleen tavoitteita tai hän unohtaa tehdä tärkeät tehtävät. (Michaelsson ym. 2003: 55–57.).

4.3.4. Haasteiden näyttäytyminen muille oppilaille

Oppilaat, joilla on tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen kanssa haasteita, häiritsevät usein muiden oppilaiden työrauhaa. Oppimisympäristöt vaativat oppilailta kykyä istua paikallaan ja kuunnella. Ylivilkkaat oppilaat eivät pysty olemaan paikoillaan, vaan aloittavat toiminnan odottamatta vuoroaan. Oppilas on usein äänessä ja häiritsee puheellaan muita. Toisten kanssa yhteistyön tekeminen on usein vaikeaa. Ryhmätöissä tarkkaavaisuus- ja toiminnanohjaushaasteinen oppilas ei aina kykene suorittamaan omaa osuuttaan eikä osaa joustaa ryhmätyöskentelyn vaatimalla tavalla. Oppilaat myös tekevät tehtäviä huolimattomasti eivätkä tarkista niitä, jolloin tehtävien teko voi jäädä muulle ryhmälle. Keskittymisvaikeudet ovat sitä huomattavampia, mitä suuremmassa luokkahuoneessa ja levottomammassa ryhmässä oppilas on. Levoton ympäristö siis lisää haasteita, mutta myös aiheuttaa niitä. (Michaelsson ym. 2003: 29, 31.)

5. Yhdenvertaisempi Yrityskylä

5.1. Kehittämistehtävä

Kehittämistehtävä voidaan määritellä projektiksi tai tehtäväksi, joka käsittelee olemassa olevan ongelman tai haasteen ratkaisua uusilla tavoilla tai menetelmillä. Kehittämistehtävässä pyritään usein parantamaan jo olemassa olevia käytäntöjä tai tuotteita tai kehittämään kokonaan uusia innovaatioita. (Vilkkä 2021: 31.)

Vuonna 2020 TAT on käynnistänyt Yrityskylän kehittäminen yhdenvertaisuusnäkökulmasta -hankkeen. Hankkeen tarkoituksena on luoda välineitä yhdenvertaisuuden huo-

mioimiseen palveluiden toteutuksessa ja kehittää valtakunnallisia ohjeita yhdenvertaisuuden huomioimiseen kaikessa TATin toiminnassa. Lähtöajatuksena kehitystyössä on, että suomalaisessa koululaitoksessa oppilaiden erilaiset taustat ja tarpeet otetaan huomioon oppimisen ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen varmistamiseksi, ja oppilaiden oman identiteetin vahvistamiseksi. Kehitystyön tavoitteena on, että kaikki oppivat taustasta riippumatta ja innostuvat yrittäjyydestä, työelämästä ja taloudesta. (Ikäläinen & Kankkunen & Lehtonen & Rahia & Ylikylä-Elers 2021: 3.)

Tämän opinnäytetyön kehittämistehtävä on muokata jo olemassa olevia Yrityskylä Alakoulun käsikirjoituksia saavutettavimmiksi TATin yhdenvertaisuussuunnitelman mukaisesti. Erityisen tuen tarpeen oppilaiden määrä on noussut tasaisesti TATin toiminnan alettua vuonna 2010 (Oppimisen tuki 2022), ja muokatun materiaalin tarve on tullut esiin havainnoimalla kyläpäivien sujuvuutta vastuuohjaajan näkökulmasta. Opinnäytetyön tekijät ovat työskennelleet TATilla vastuuohjaajina, minkä vuoksi tekijät ovat kuulleet muokattua materiaalia koskevista toiveista ja tarpeista ohjaustyön kautta. Kollegoiden ja tekijöiden omien kokemusten lisäksi toiveita muokatusta materiaalista on esitetty niin oppilaiden kuin opettajien toimesta. TAT kerää palautetta toiminnastaan toimintaan osallistuneilta oppilailta ja opettajilta, mutta tätä kerättyä dataa ei saa käyttää opinnäytetyössä TATin tietosuojakäytäntöjen vuoksi. Kuitenkin tarve muokatulle materiaalille tunnustetaan TATin toiminnassa, ja kehittämistehtävä vastaa tähän tunnistettuun tarpeeseen.

Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä (Airaksinen & Vilka 2003: 9). Tämä opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisena opinnäytetyönä. Tähän rajaukseen vaikuttavat TATin asettamat reunaehdot työn toteutukselle, sillä opinnäytetyön tekijät eivät saa muokata kokonaan Yrityskylä Alakoulun käsikirjoitusten sisältöjä, vaan tarkoituksena on muokata jo olemassa olevaa materiaalia selkolukuisemmaksi ja toimivammaksi toiminnanohjauksen haasteiden erityispiirteet huomioiden. Opinnäytetyön tekijöille ei ole annettu tehtäväksi kerätä palautetta jo olemassa olevasta käsikirjoituksesta, minkä vuoksi työssä ei kerätä tietoa olemassa olevan materiaalin puutteista.

5.2. Talouskasvatusta erityisille oppijoille

Yrityskylätoiminnan alettua vuonna 2010 erityisen tuen tarpeen oppilaiden määrä on kasvanut tasaisesti. Vuonna 2011 erityistä tukea tarvitsevia oppilaita oli 8,1 prosenttia ja tehostettua tukea tarvitsevia oppilaita oli 3,3 prosenttia kaikista oppilaista. Vuonna 2021 vastaavat luvut olivat 9,4 ja 13,5. Vuonna 2011 noin 21,1 prosenttia erityistä tukea tarvitsevista oppilaista sai opetusta yleisopetuksen luokassa ja vuonna 2021 vastaava luku oli 31,5. (Kts Taulukko 1.)

Taulukko 1. Tehostetun ja erityisen tuen oppilaat vuosina 2011–2021 (Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen 2022).

Tehostetun ja erityisen tuen oppilaat

	Erityisen tuen oppilaat	Erityisen tuen oppilaiden osuus kaikista oppilaista	Tehostetun tuen oppilaat	Tehostetun tuen oppilaiden osuus kaikista oppilaista	Kaikki oppilaat
2011	44 151	8,1 %	18 009	3,3 %	544 764
2012	41 070	7,6 %	27 453	5,1 %	542 475
2013	39 681	7,3 %	35 079	6,5 %	543 345
2014	39 450	7,2 %	40 569	7,4 %	545 424
2015	40 023	7,3 %	45 912	8,4 %	548 700
2016	41 070	7,4 %	49 506	8,9 %	553 629
2017	43 143	7,7 %	54 345	9,7 %	561 294
2018	45 447	8,0 %	59 721	10,6 %	565 947
2019	48 210	8,5 %	65 295	11,5 %	569 694
2020	51 087	9,0 %	69 312	12,2 %	566 793
2021	53 076	9,4 %	75 813	13,5 %	562 611

Vaikka talouskasvatuksen merkitys on laajalti tunnustettu, sen toteuttamisessa Suomessa on edelleen haasteita erityisesti vähemmistöjen näkökulmasta. Tällä hetkellä Suomessa maahanmuuttajataustaisten oppilaiden talouskasvatuksesta on tehty vain vähän tutkimuksia, mutta olemassa olevat tutkimukset osoittavat, että talousosaamisessa on merkittäviä eroja verrattuna kantaväestöön kielellisten haasteiden ja kulttuurierojen vuoksi. (Piha 2018: 10.) Talouskasvatuksen sisältöjä ei ole riittävästi sovellettu myöskään erityisopetukseen erityisen tuen tarpeen oppilaille, joilla voi olla vaikeuksia ymmärtää taloudellisia käsitteitä muun muassa oppimisvaikeuksien vuoksi (Pessi 2018: 14–16).

Muokatulla materiaalilla pyritään vastaamaan talouskasvatuksen toteuttamisen haasteisiin, sillä TATin tavoittaessa jo 86 prosenttia suomalaisista peruskouluista on toiminta laajaa ja vaikuttavaa. TATin toiminnan vaikutusta lasten ja nuorten taloustaitojen oppimiseen on tutkittu, ja tutkimukset osoittavat toiminnan vaikuttavaksi (Kalmi 2016 & 2018). Vaikka muokatun materiaalin muokkausvalintojen teoriapohja on valittu palvelemaan erityisesti tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen haasteista kärsiviä oppilaita, on muokatulla materiaalilla mahdollisuus tukea monenlaisia oppijoita. Esimerkiksi oppilaat, joilla on tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen haasteita, voivat kokea pitkät ohjeistukset vaikeaselkoisiksi. Samoin myös heikosti suomen kieltä osaavat oppilaat voivat saada lukemiseen helpotusta lyhennetyistä ohjeista. Usein oppimateriaalit, jotka huomioivat erityiset oppijat, tukevatkin kaikenlaisia oppijoita, mikä tukee kehittämistehtävän tarkoitusta.

6. Kehittämistehtävän toteutus

Opinnäytetyön tavoitteena oli muokata Yrityskylä Alakoulun toimintaa helpommin saatettavaksi erilaisille oppijoille. Tähän tavoitteeseen lähdettiin hakemaan ratkaisuja muokkaamalla jo olemassa olevia tehtävänantoja kyläpäivään. Tehtävänantoja muokattiin yhdestä yrityksestä, jonka opinnäytetyön tekijät valitsivat toimeksiantajan antamista kolmesta vaihtoehdosta. Valittu yritys soveltuu opinnäytetyön tekijöiden mielestä parhaiten erityistä tukea tarvitseville oppilaille, sillä yritykset työtehtävät eivät ole juuri-kaan sidoksissa kylän muihin yrityksiin. Yrityksen työtehtävät ovat myös monipuolisia ja antavat oppilaille valinnanvapautta tehtävien tekotapaan. Materiaalien muokkaus tehtiin opinnäytetyön tekijöiden kesken ja siinä painotettiin monipuolista oppimista ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kaikille oppilaille.

Materiaaleja muokattiin teorialähteiden, Yrityskylän työntekijöiden ja kylässä vierailevien opettajien huomioiden avulla. Teorialähteitä, jotka käsittelisivät oppimateriaalien luomista erityisoppilaat huomioiden, ei ole paljoa julkisesti saatavilla. Siksi näkemysten saaminen Yrityskylän työntekijöiltä oli erittäin arvokasta tietoa siihen, miten materiaaleja tulisi muokata vastaamaan erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden tarpeita. Teo-

rialähteinä käytettiin tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen haasteita koskevia teorioita. Näistä teorioista valittiin haasteita helpottavia tekijöitä, ja niitä pyrittiin lisäämään materiaaliin.

Opinnäytetyön tekoaikaan opinnäytetyöntekijät työskentelivät myös itse Yrityskylässä vastuuhjaajina, joten oli luontevaa, että muokatut materiaalit testattiin käytännössä kahtena eri päivänä heidän työpisteillään Helsingissä ja Lahdessa. Testipäivän aikana valittua yritystä ohjasivat kuitenkin toiset vastuuhjaajat, jotta materiaalien toimivuutta pystyttiin arvioimaan puolueettomammin. Yrityksessä työskentelevillä oppilailla ei ollut tietoa siitä, että he toimivat uusien materiaalien testausryhmänä. Tällä tavoin pystyttiin havainnoimaan materiaalien toimivuutta paremmin, sillä oppilaat eivät pyrkineet tiedostamattakaan vaikuttamaan tuloksiin. Testipäivien jälkeen palautetta saatiin vastuuhjaajilta. Saadun palautteen perusteella materiaaleihin tehtiin vielä muutoksia ennen lopullisten materiaalien palautusta.

6.1. Tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen haasteiden huomioiminen Yrityskylän oppimisympäristössä

Yrityskylä Alakoulun oppimisympäristö on oppilaille kertaluontoinen vierailukohde ja näin ollen kaikille uusi ympäristö päivän alkaessa. Uusi ympäristö voi olla oppilaille, jolla on tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen haasteita, vielä jännittävämpi kuin muille. Ennalta tuntematon paikka voi lisätä oppilaan levottomuutta, mikä voi johtua havaintoja ja toimintaa ohjaavan tiedon puutteesta. Toisilla oppilailla uusi oppimisympäristö puolestaan saattaa yllättäen vähentää haasteita. Näille oppilaille uusi ympäristö tuo riittävästi virikkeitä, eikä oppilaan tarvitse itse etsiä niitä. (Aro & Närhi 2003: 30.) Oppilaita, jolle päivä uudessa ympäristössä on haastava, voidaan tukea monilla eri tavoilla. Tällaiset oppilaat tarvitsevat yksilöllistä, erityistä huomiota ja tukea, jotta he pystyvät saavuttamaan oppimistavoitteensa ja menestymään toiminnassaan. Jotta tämä toteutuisi on oppimateriaalien muokkauksessa otettava huomioon eri oppilaiden tarpeet sisällön, kielen ja visuaalisen ilmeen suhteen. Seuraavaksi esittelemme Yrityskylän oppimateriaaleihin tehdyt muutokset ja niihin johtaneet syyt.

6.2. Sisällölliset muutokset

Selkeät ja rakenteellisesti jäsennellyt oppimateriaalit ovat yksi parhaista tavoista tukea toiminnanohjauksen ja tarkkaavaisuuden haasteista oppilasta. Oppimateriaalien hahmottamista auttavat myös oikein tehdyt visuaaliset valinnat sekä tekstin ytimekkyys. (Serenius-Sirve 2015.) Yrityskylässä oppilaat saavat monenlaisia tehtäviä ja tehtävien ohjeet voivat tuntua monimutkaisilta oppilaille. Materiaalien muokkauksessa oli tärkeää, että ohjeet tehtiin selkeiksi ja ymmärrettäviksi kaikille oppilaille. Jotta tähän päästiin, ohjeita annettiin kirjoitetun tekstin lisäksi visuaalisesti esimerkiksi kuvien avulla ja konkreettisten esimerkkien kautta. Tehtävien rakenteen selkeyttäminen auttaa nyt oppilaita hahmottamaan tehtävän kokonaisuuden sekä eri vaiheet paremmin. Tehtäviä jaettiin myös pienempiin osiin, joissa on selkeät välitavoitteet etenemisen selventämiseksi.

Oppilaita, joilla on toiminnanohjauksen haasteita, voidaan tukea myös tarjoamalla erilaisia välineitä muistin avuksi, kuten muistiinpanovälineitä, muistilappuja ja tehtävälis-toja. Näiden avulla oppilaiden on helpompi organisoida ajatuksiaan ja muistaa tehtävien kannalta tärkeitä asioita. (Boltar & Villa & Vuorio 2018: 17.) Ohjaaja voi myös ehdottaa oppilaille erilaisia tapoja, joilla he voivat hallita omaa toimintaansa ja keskittymistään. Materiaaleja muokatessa varmistettiin, että Yrityskylästä löytyy oppilaille erilaisia toimistotarvikkeita, esimerkiksi kyniä, paperia ja sinitarraa. Näiden avulla oppilaat voivat tehdä itselleen sopivalla tavalla muistiinpanoja päivän aikana. Muistiinpanovälineiden käytöstä myös vinkattiin oppilaille uusissa tehtävissä. Oppilaiden toimintaa helpotettiin myös kirjoittamalla, missä järjestyksessä tehtäviä suositellaan tehtävän, jotta niissä olisi mahdollisimman helppo edetä. Tehtävänantoihin lisättiin myös ohjeita väli-vaiheista, jotta tehtävissä olisi helpompi edetä. (ks. kuva 1). Kirjallisten ohjeiden lisäksi oppilaan ohjaaja voi myös tarjota ohjausta siitä, miten jakaa aikaa tehtävien välille ja miten tehtävien tärkeysjärjestys vaikuttaa tehtävien suorittamiseen.

Suunnitelkaa vapaa-ajantila

Tehkää yhdessä työympäristökonsultin kanssa suunnitelma vapaa-ajan tilasta.

Suunnitelma on malli tulevasta vapaa-ajan tilasta.

Näin teette suunnitelman:

1. Ottakaa esiin SININEN Kalusteiden vuokraus -lomake.
2. Ottakaa esiin MUSTA Uuden tilan kalusteet -lomake.
3. Ottakaa esiin myös muita haluamianne materiaaleja. Materiaaleja löydät yrityksestäsi sekä logistiikkakeskuksesta. Materiaaleina voitte käyttää: paperia, kyniä, värikyniä, ilmaa ja saksia.
4. Leikkaa MUSTASTA Uuden tilan kalusteet-lomakkeesta ne kalusteet, joita Global Oy haluaa käyttää vapaa-ajan tilassa. Jos et muista haluttuja kalusteita, katso SINISESTÄ Kalusteiden vuokraus -lomakkeesta.
5. Liimatkaa kalusteita paperille niin, miten haluatte asettaa ne vapaa-ajan tilaan. Voitte myös piirtää kalusteita. Tyyli vapaa!
6. Tehkää suunnitelmasta omannäköinen ja muistakaa asiakkaan toiveet!

Kuva 1. Ohje tehtävien välivaiheista

6.3. Kielelliset muutokset

Muokattujen materiaalien suunnittelussa oli tärkeää ottaa kantaa tehtävien kielellisiin valintoihin. Selkeän kielen käyttö oppimateriaaleissa tuo hyötyä kaikille erilaisille oppilaille. Kun materiaalit on kirjoitettu yksinkertaisella ja selkeällä kielellä, kaikki oppilaat voivat saada tasapuolisen mahdollisuuden oppia ja menestyä. Oppilaat ymmärtävät tehtävien sisällön helpommin, kun keskeisten käsitteiden ja ohjeiden kanssa ei tarvitse kamppailla. Selkeän kielen lisäksi helpotetuissa materiaaleissa tuli ottaa huomioon ohjeiden toisto. Toistot vahvistavat opittuja asioita. Kun tieto toistetaan useita kertoja, se muistuu mieleen paremmin. Toistot myös opettavat oppilaita huomaamaan asioita, jotka ovat tärkeitä, ja kiinnittämään niihin erityistä huomiota. (Avoin tiede 2022; Somat.)

Osa alkuperäisistä tehtävänannoista oli monimutkaisesti ilmaistuja ja sisälsivät vaikeita sanoja, jotka hämmensivät erityisesti oppilaita, joilla on tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen haasteita. Muokatuissa materiaaleissa pyrittiin käyttämään selkeää kieltä ja helpottamaan lauserakenteita ja vaikeita sanoja (ks. kuva 2 vs. kuva 3).

Hyvässä toimistossa on neljä aluetta:

Yhdessä tekemisen alue

Erilaiset työtilat (esim. neuvottelut, ryhmätyöskentely ja koulutus), joko avo- tai suljetussa tilassa, joista löytyy sopiva tila luovalle yhdessä tekemiselle.

Vuorovaikutuksen alue

Paljon erilaisia rajattuja tiloja epävirallisiin kohtaamisiin sekä järjestettyihin kokouksiin. Tilojen rajaaminen voi tapahtua kalusteilla.

Keskittymisen alue

Usein suljettuja tiloja, joissa keskittynyt työskentely yhdessä tai yksin on mahdollista.

Kuva 2. Hyvä toimisto, ennen muutoksia.

Hyvässä toimistossa on neljä (4) aluetta:

1. Yhdessä tekemisen alue

Yhdessä tekemisen alue mahdollistaa esimerkiksi yhteiset tapaamiset ja ryhmätyöskentelyn. Tila voi olla suljettu tai avoin.

2. Vuorovaikutuksen alue

Vuorovaikutuksen alueella voi jutella vapaa-ajan asioista. Esimerkiksi toimiston tauko- ja ruokailutilat voivat olla vuorovaikutuksen alueita.

3. Keskittymisen alue

Keskittymisen alueet ovat usein ovilla suljettuja tiloja, joissa työntekijät saavat keskittymisrauhan melulta ja muilta työntekijöiltä.

Kuva 3. Hyvä toimisto, muutoksien jälkeen.

Tehtävänannoista tehtiin mahdollisimman yksinkertaisia ja helposti luettavia. Mikäli tehtävänannosta ei voitu poistaa tehtävän kannalta tärkeitä, mutta hankalasti ymmärrettäviä sanoja, avattiin sanat tehtävään huolella. Tehtävänannoissa huomioitiin myös se,

että ohjeet annettiin aina samalla tavalla. Mikäli oppilas oli tehnyt aiemmassa tehtävässä jonkin asian, siihen viitattiin seuraavassa tehtävässä samalla tavalla siitä muistuttamiseksi (ks. kuva 4).

Luit aiemmin hyvän toimiston periaatteista.
Seuraavaksi tutustut hyvän toimiston erilaisiin tiloihin.

Kuva 4. Muistutus aiemmasta tehtävästä

6.4. Visuaaliset muutokset:

Muokattujen oppimateriaalien suunnittelussa aineiston visuaalinen ulkoasu on yhtä tärkeää, kuin tehtävien sisältö. Hyvin suunnitellut visuaaliset valinnat oppimateriaaleissa tekevät siitä helpommin luettavan, mikä puolestaan parantaa oppimistuloksia. Visuaaliin valintoihin kuuluu muun muassa tekstin selkeys ja luettavuus, järjestys ja rakenne, fonttikoko ja -tyyppi sekä kuvien käyttö ja värimaailma. (HAMK; Somat.)

6.4.1. Tekstin selkeys ja luettavuus

Tekstin selkeys ja luettavuus ovat ensiarvoisen tärkeitä. Tekstin rivivälit ja kappalejaot helpottavat luettavuutta ja liian tiheä teksti puolestaan tekee lukemisesta raskasta ja hankalaa. (Hahmottamisvaikeus 2023: HAMK; Somat.) Tehtävänantojen selkeyteen lähdettiin hakemaan helpotusta suurentamalla riviväliä ja laittamalla vain yksi asia yhteen virkkeeseen (ks. kuva 5). Näin oppilaiden tehtävänannot näyttivät heti helpommin lähestyttävämiltä.

Esittele suunnitelma UPM:lle

Ottakaa äsken tekemänne toimistosuunnitelma mukaan.

Mene UPM:lle yhdessä sisustussuunnittelijan kanssa.

Esitelkää tekemänne suunnitelma UPM:n liiketoimintajohtajalle.

Jos UPM:n johtaja pitää suunnitelmasta, lähetä siitä lasku.

Kuva 5. Yksi asia per virke.

Tekstin fonttikoko ja fonttityyppi vaikuttavat myös luettavuuteen, erityisesti kun tehtäviä luetaan näyttöpäätteeltä, mutta nämä olivat ennalta määritettyjä järjestelmän puolesta. Niihin ei pystytty siis tekemään muutoksia. Tehtävien kannalta tärkeitä sanoja ja käsitteitä kuitenkin tummennettiin ja lihavoitiin, jotta ne erottuisivat muusta tekstistä helpommin (ks. kuva 6). Tehtävänannot numeroitiin, jotta oppilaiden olisi helpompi erottaa, mitkä tehtävät tulisi suorittaa ensimmäisenä. Tehtävät myös otsikoitiin hyvin, ja jokaisen työvuoron alkuun kirjattiin, kuinka monta tehtävää oppilaalla tulee jokaisessa työvuorossa olla.

Maksa palkat

Maksa kaikille Martelan työntekijöille palkka. Maksa palkka myös itsellesi.

Ohjeet maksamiseen löydät laminoidusta **Näin maksat palkan** -lomakkeesta. Lomakkeen löydät yrityksesi kaapista.

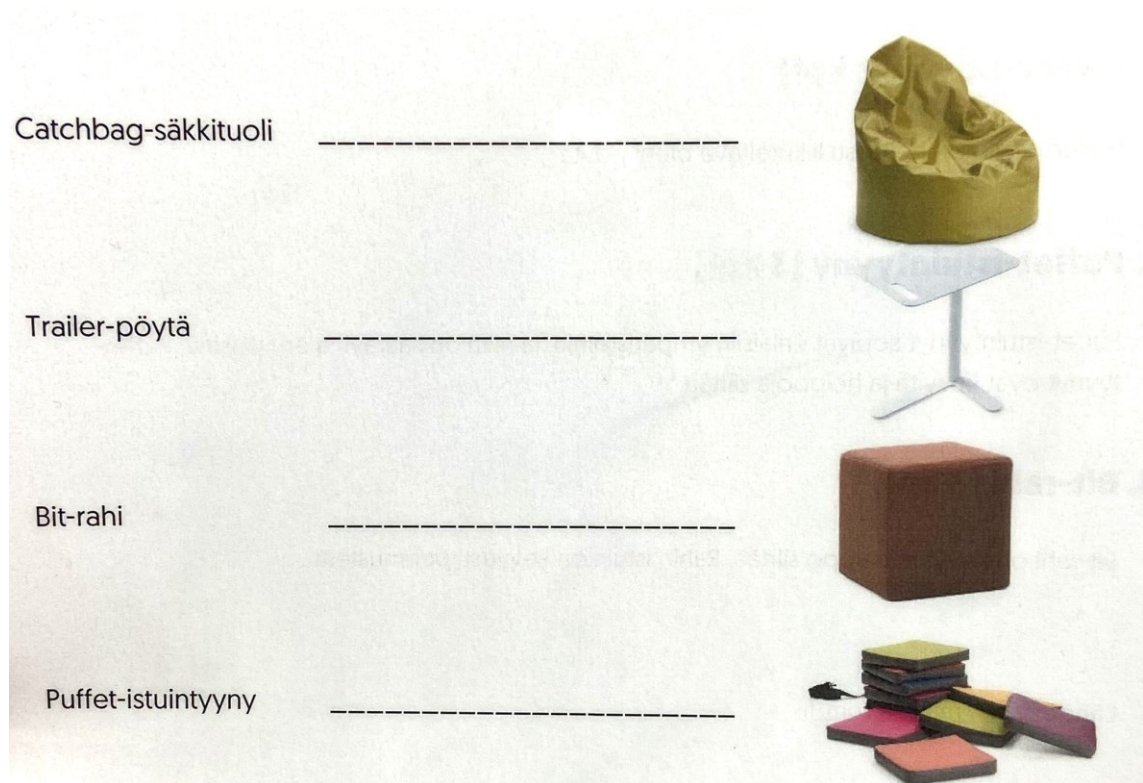
Kuva 6. Tärkeiden sanojen tummentaminen ja lihavointi

6.4.2. Kuvat tukevat oppimista

Kuvien ja visuaalisten elementtien käyttö oppimateriaaleissa, jotka on suunnattu tarkkaavaisuushaasteiselle oppilaalle, voivat auttaa parantamaan oppimista usealla eri tavalla. Ne auttavat oppilaita keskittymään paremmin kuin pelkkä teksti, sillä tekstin lukeminen voi olla tylsää ja haastavaa. Tehtävänannossa, jossa on tekstin lisäksi kuvia, oppilaat voivat käyttää lukutaidon lisäksi myös näköaistia. Tämä saattaa helpottaa erityisesti tarkkaavaisuushaasteisen oppilaan oppimista. Kuvat ja visuaaliset elementit myös auttavat oppilaita konkretisoimaan vieraita ja abstrakteja käsitteitä. Tuttujen asioidenkin muistaminen kuvien ja elementtien avulla on helpompaa, sillä ne luovat miellelyhtymiä ja mielikuvia. Oppilaille mieleiset kuvat voivat myös tehdä oppimisesta hauskeempaa ja mielenkiintoisempaa, jolloin keskittyminen pysyy helpommin tehtävässä. Visuaalisissa valinnoissa on kuitenkin huomioitava niiden selkeys ja yksinkertaisuus. Liian yksityiskohtaiset kuviot häiritsevät tarkkaavaisuutta ja vähentävät keskittymiskykyä. (Aro & Närhi 2003: 40.)

Materiaalien muokkauksessa pyrittiin huomioimaan kuvien käyttö siinä määrin, kuin se oli mahdollista. Kuvien lisääminen järjestelmään on rajattu, joten kuvia lisättiin erilaisiin lomakkeisiin. Lomakkeet täydentävät tabletilla löytyviä tehtävänantoja ja niiden avulla suoritetaan erilaisia tehtäviä. Osassa lomakkeista mainitaan kalusteita, joita löytyy kylästä myös oikeasti. Näistä kalusteista oli siis luontevaa laittaa kuvat lomakkeille. Näin

oppilaiden on helpompi hahmottaa kalusteiden ulkonäkö niitä etsiessä. Kalustekuvia oli ennen materiaalien muokkausta ja olemassa, mutta ne aseteltiin lomakkeille selkeämmin nähtäville nimiensä viereen (ks. kuva 7).

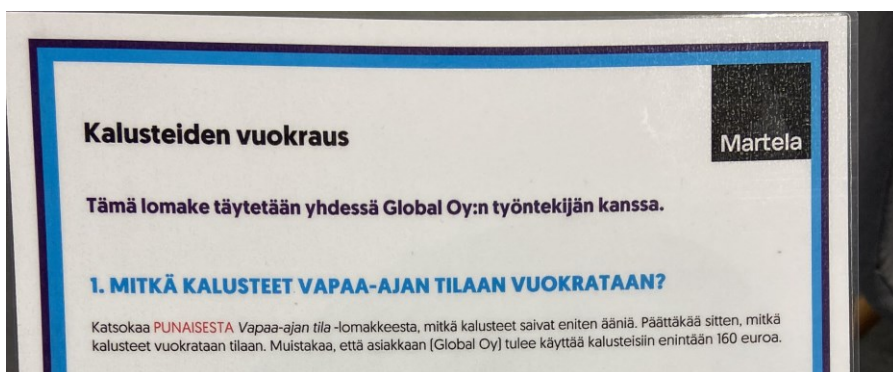

Kuva 7. Kalustekuvat.

6.4.3. Värit auttavat hahmottamaan

Värien valinnalla on suuri merkitys oppimateriaalien selkeyteen ja havainnollisuuteen erityisesti silloin, kun materiaalit ovat suunnattu tarkkaavaisuushaasteisille oppilaille. Värit auttavat erottamaan asioita toisistaan ja korostamaan tärkeitä kohtia. Toisaalta liiallinen värien käyttö voi myös häiritä tarkkaavaisuutta, sillä kirjavuus voi pikemminkin heikentää havainnointia. Värien valinnassa kannattaa ottaa myös huomioon taustaväri ja tekstin väri suhde. Yleisesti ottaen vaalea tausta ja tumma teksti helpottaa lukemista, kun taas tumma tausta ja vaalea teksti häiritsevät sitä. Taustaväriä ja tekstin väriä suunnitellessa on tärkeää muistaa myös niiden välinen kontrasti. Suurempi kontrasti erottaa tekstin taustasta helpommin. (Näsänen 2007:17.) Tästä syystä materiaaleista muokattiin pois kaikki ne kohdat, joissa tummalla taustalla oli vaaleaa tekstiä.

Valitun yrityksen tehtävänannot sisältävät paljon erilaisten lomakkeiden käyttöä. Näiden lomakkeiden löytäminen ja erottaminen toisistaan on koettu oppilaiden toiminnassa haasteelliseksi. Tähän lähdettiin hakemaan helpotusta värikoodaamalla lomakkeet. Jokainen lomake sai oman värisensä reunan, ja väri mainittiin myös tehtävänannoissa (ks. kuva 8 ja 9). Väreiksi valikoitui yleisesti tunnettuja ja helposti toisistaan erottuvia värejä; keltainen, sininen, punainen, oranssi, musta ja lila. Värien avulla oppilas kykenee löytämään tarvitsemansa lomakkeen vain vilkaisemalla kaikkia lomakkeita. Tämä lisää omaa toiminnallisuutta ja vähentää turhautumista, kun apua ei tarvitse koko ajan kysyä ohjaajalta.

Kuva 8. Lomakkeiden värireunat.

1. Ottakaa esiin SININEN Kalusteiden vuokraus -lomake.
2. Ottakaa esiin MUSTA Uuden tilan kalusteet -lomake.

Kuva 9. Värillisten lomakkeiden maininta tehtävänannoissa.

7. Pohdinta ja yhteenveto

Opinnäytetyön kehittämistehtävänä oli muokata Talous ja Nuoret TATin jo olemassa olevia Yrityskylä Alakoulun käsikirjoituksia niin, että ne olisivat käyttökelpoisempia ja helpommin hyödynnettävissä kaikenlaisille oppijoille. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden määrä on noussut jatkuvasti, ja tämä on aiheuttanut toiminnan kehitystarpeita myös Yrityskylä Alakoulussa. Kehittämistehtävään lähdettiin vastaamaan muokkaamalla käsikirjoituksista sellaisia, että ne palvelisivat perusopetusluokkien lisäksi myös erityisen tuen luokkia. Teoriapohja rajattiin tarkkaavaisuuden ja toiminnanohjauksen

haasteisiin, sillä ne näkyivät Yrityskylä Alakoulun toiminnassa useimmiten. Kehittämistehtävän tuloksena syntyi uudet, muokatut käsikirjoitukset, jotka parantavat nyt kaikenlaisten oppijoiden osallistumista Yrityskylä Alakoulun toimintaan. Materiaalien muokkauksella myös oppilaiden onnistumisen kokemukset lisääntyivät ja toiminnan mielekyys kasvoi. Seuraavaksi tarkastelemme työn tavoitteiden toteutumista, vaikuttavuutta sekä oman osaamisen lisääntymistä. Lopuksi pohdimme opinnäytetyön mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

7.1. Tavoitteiden toteutuminen

Tavoitteiden toteutumisen arvioimisen helpottamiseksi opinnäytetyön tekijät järjestivät yhdessä Lahden ja Helsingin Yrityskyliä aluekoordinaattoreiden kanssa kaksi testipäivää, joissa muokatut materiaalit otettiin käyttöön yhden kyläpäivän ajaksi. Koska materiaalmuokkaukset oli tehty erityisen tuen tarpeen oppilaiden erityistarpeet huomioiden, käyttivät muokattuja materiaaleja testipäivinä juuri erityisen tuen tarpeen oppilasryhmät. Oppilaiden mukana oleville opettajille kerrottiin muokatuista materiaaleista, ja heiltä pyydettiin vapaamuotoista, suullista palautetta niistä. Tämän lisäksi tavoitteen toteutumisen arvioimiseksi on kerätty palautetta Lahden ja Helsingin Yrityskyliä henkilökunnalta (sisältäen ohjaajat, vastuuohjaajat, kyläkoordinaattorit sekä aluekoordinaattorit) vapaamuotoisissa keskustelutuokioissa testipäivien päätteeksi. TATin tietosuojakäytäntöjen vuoksi palautetta materiaalista ei ole voitu kerätä kyläpäivään osallistuneilta ja materiaalia käyttäneiltä oppilailta.

Palautteen mukaan kehittämistehtävän tavoitteiden toteutumisessa on onnistuttu hyvin. Testipäivinä ohjaamassa ollut TATin henkilökunta koki, että muokattu materiaali helpotti ohjaustyötä. Ohjaajat havainnoivat, että oppilaat suorittivat sujuvammin tehtäviään verrattuna aikaisempiin kyläpäiviin. Ohjaajilta saadun palautteen mukaan oppilaat saivat enemmän tehtäviä tehtyä entiseen materiaaliin verrattuna. Opettajilta saatu palaute oli linjassa ohjaajilta saadun palautteen kanssa, ja opettajat kokivat, että oppilaat jaksivat tehdä tehtäviään hyvin. Ohjaajat katsoivat niin Lahden kuin Helsingin testipäivissä, että muokattu materiaali tulisi ottaa laajemmin käyttöön, eikä rajoittaa vain yhden yrityksen käsikirjoitukseksi.

7.2. Vaikuttavuuden arviointi

Materiaalien muokkauksella on lisätty TATin toiminnan saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta. Koska materiaalmuokkaukset on tehty tukemaan erityisiä oppijoita, voi TAT markkinoida muutoksien takia toimintaansa inklusiivisempänä. Inklusiivisuus ja saavutettavuus lisäävät toiminnan uskottavuutta ja vahvistavat TATin jo olemassa olevaa tavoitetta saada kaikki lapset ja nuoret innostumaan taloudesta, yhteiskunnasta ja yrittäjyydestä. TATin toiminta on riippuvaista erilaisesta ulkopuolisesta rahoituksesta, ja rahoituksen varmistamiseksi myös tulevaisuudessa on kannattavaa, että TAT voi markkinoida Yrityskyläkonseptiaan kaikenlaisille oppijoille soveltuvana palveluna.

Työn vaikuttavuuden arvioinnin kannalta on merkityksellistä pohtia TATin saamien hyötyjen lisäksi oppilaiden saamia hyötyjä muokatusta materiaalista. Yksilötasolla voidaan todeta, että saavutettavampi materiaali mahdollistaa onnistumisen kokemuksia erilaisille oppijoille, ja onnistumisen kokemukset parantavat itsevarmuutta ja toimijuutta. Onnistumisen kokemukset voivat vaikuttaa positiivisesti oppilaiden oppimismotivaatioon ja asenteisiin opiskelua kohtaan. (Nivala & Rynnänen 2019: 196–198.) Saavutettavammalla materiaalilla on mahdollista opettaa erityisen tuen tarpeen oppilaille taloustaitoja, millä voi olla positiivisia vaikutuksia heidän tulevaisuutensa taloustaitoihin ja -tottumuksiin.

Yhteiskunnallisesti arvioituna kehittämistehtävän vaikuttavuus toteutuu erityisen tuen tarpeen oppilaille suunnatun talouskasvatuksen materiaalin lisäämisellä. Tällä hetkellä Suomessa on vain vähän erityisille oppijoille suunnattua talouskasvatuksen materiaalia, ja opinnäytetyö nostaa esiin erityiset oppijat huomioivan talouskasvatuksen materiaalin tarpeen. TATin Yrityskylätoiminta on pystytty todistamaan vaikuttavaksi tekijäksi lasten ja nuorten taloustaitojen oppimisen näkökulmasta, ja on yhteiskunnallisesti tärkeää, että TATin palveluihin pystyvät osallistumaan kaikenlaiset oppijat. Näin muokattu materiaali tukee myös tulevaisuudessa erilaisten oppijoiden huomioimista Yrityskylän toiminnassa, ja sillä voi olla merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia tulevaisuudessa muokatun materiaalin laajemmalla käyttönotolla. Opetuksessa siirrytään yhä enemmän digitaalisuuteen ja pelillisyyteen (Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset 2027: 11), ja opinnäytetyö tukee tätä kehityssuuntaa erityisen tuen tarpeen oppilaiden talouskasvatuksen näkökulmasta.

7.3. Oman osaamisen arviointi

Toiminnallisen opinnäytetyön tekeminen on lisännyt opinnäytetyön tekijöiden omaa ammatillista kasvua. Vaikka opinnäytetyön tekemisen aikana opitut asiat eivät ratkaise kaikkia haasteita, teorian tiedon käsittely tässä työssä on tuonut erityisen tuen tarpeisista oppilaista paljon lisätietoa ja lisännyt ymmärrystä heidän kanssaan työskentelyyn. Nämä opit ja varmuus toimia auttavat tekijöitä kohtaamaan tulevaisuuden työelämän haasteita. Opinnäytetyöprosessin päätyttyä opinnäytetyön tekijöillä on varmemmat otteet huomioida nämä oppilaat toiminnassaan ja tukea heidän onnistumistaan.

Syvempi tutustuminen TATin toimintaan ja opetussuunnitelmiin on puolestaan tuonut ymmärrystä Suomen koulutusjärjestelmästä ja sen tavoitteista eri ikäluokat huomioiden. Ymmärrys edellä mainituista asioista sekä taito lisätä pelillisiä elementtejä opintoihin mahdollistavat opinnäytetyön tekijöille esimerkiksi oppimateriaalien pelillistämisen työelämässä. Koska digitaalisuus ja pelilliset elementit lisääntyvät aiempaa enemmän opetuksessa, näiden taitojen hallitsemiselle tulee olemaan tulevaisuudessa kysyntää. Itse opinnäytetyön prosessi on opettanut järjestelmällisyyttä hoitaa montaa asiaa samaan aikaan, avoimuutta ottaa huomioon monia eri näkökulmia samanaikaisesti, kykyä muokata tehtyjä valintoja palautteen perusteella sekä hurjasti ryhmätyötaitoja. Kaikki nämä opitut asiat lisäävät tekijöiden sosiaalialan ammattitaitoa, ja kaikista näistä taidoista on varmasti hyötyä tulevaisuuden työelämässä.

7.4. Jatkotutkimusaiheet

Tälle opinnäytetyölle löytyy useita jatkotutkimus- ja -kehityksaihteita. Tässä kappaleessa esitellään niistä kolme tärkeintä ja ajankohtaisinta.

Opinnäytetyön tuloksena syntyneet muokatut materiaalit sopivat niin perusopetusluokien oppilaille kuin myös erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Tästä syystä olisi suotavaa, että kaikki Yrityskylä Alakoulun oppimateriaalit muokattaisiin opinnäytetyötä vastaavalla tavalla. Yrityskylän oppimisympäristön tulisi olla kaikkien oppilaiden saavutettavissa ja soveltua oppilaiden erityistarpeisiin. Muokkaamalla loputkin Yrityskylän materiaalit kaikenlaiset oppijat saisivat tarvitsemansa tuen tehtävien suorittamiseen ja sitä kautta oppimiseen. Yrityskylä on sitoutunut myös yhdenvertaisuussuunnitelmassaan

muokkaamaan oppimisympäristöään saavutettavammaksi, joten materiaalien muokaus jokaiseen yritykseen valtakunnallisesti tukisi tätä tavoitetta.

Toinen jatkokehitysaihe liittyy materiaalien ominaisuuksiin. Selkokieliisyys on oppimateriaaleissa tärkeä tekijä, joka helpottaa esimerkiksi oppilaita, joilla on erilaisia oppimisvaikeuksia. Selkokieliisyys on erityistaito, jonka avulla ammattilainen osaa muokata tekstin rakennetta ja kielioppia oikeanlaiseksi erilaisille kohderyhmille. (Leskelä 2022.) Selkokieliisyyden ammattilaisten kanssa työskentelyllä voitaisiin varmistaa, että muokatut materiaalit todella ovat helposti luettavia ja ymmärrettäviä kaikille oppilaille, niin perusopetusluokille kuin erityisen tuen luokille.

Kolmas jatkokehittämisaihe liittyy muokattujen materiaalien vaikutusten testaukseen. Opinnäytetyöprosessissa muokattuja materiaaleja testattiin kahtena kyläpäivänä kahdessa eri toimipisteessä. Jatkon kannalta olisi mielenkiintoista ja tarpeellista selvittää, miten muokattujen materiaalien käyttöönotto vaikuttaa oppilaiden suoriutumiseen pidemmällä aikavälillä ja laajemmin. Suoriutumista voitaisiin esimerkiksi mitata oppilaiden ja heidän opettajiensa palautteiden perusteella. TATin nykyisen tietosuojakäytännön vuoksi opinnäytetyössä ei voitu hyödyntää oppilaiden ja opettajien kirjallista palautetta materiaaleista. Tulevaisuuden kehittämisen kannalta tämä olisi kuitenkin hyödyllistä tietoa. Näin ollen tuloksia voitaisiin verrata kahden eri päivän välillä: toisessa päivässä käytettäisiin alkuperäisiä materiaaleja ja toisessa muokattuja. Tällainen tutkimus auttaisi osoittamaan, että muokatut materiaalit todella parantavat oppimistuloksia ja oppilaiden kyläpäivän mielekkyyttä. Oppilailta ja heidän opettajiltaan saadun palautteen perusteella materiaaleja voitaisiin kehittää entistä pidemmälle, jotta ne olisivat vieläkin tehokkaampia tukemaan erityistä tukea tarvitsevia oppilaita.

Lähteet

Ahonen, Timo & Aro, Tuija (toim.) 2003. Oppimisvaikeudet. Kuntoutus ja opetus yksilöllisen kehityksen tukena. Niilo Mäki Instituutti. 3.painos. Jyväskylä: Atena Kustannus.

Airaksinen, Tiina & Vilkkä, Hanna 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä. Viitattu 06.02.2023.

Airo, Riina & Eränen, Sanelma & Huhta-Hirvonen, Riitta & Kaarenoja, Tuuli & Kojo, Soile & Kuulas, Tanja & Kylliäinen, Anneli & Muurinaho, Sari & Nieminen, Pirkko & Niivala, Katja & Rantanen, Kati & Pirilä, Silja 2002. TOTAKU Toiminnanohjauksen ja tarkkaavaisuuden ryhmäkuntoutus. Tampereen Yliopisto. Psykologian laitos. Kehittämisyksikkö PSYKEN julkaisuja 2 /2002.

Alanko, Saija & Kalmi, Panu & Maliranta, Mika 2019. Kohti tiiviimpää vuorovaikutusta koulujen taloustiedon opetuksen ja taloustieteen välillä. Kansantaloudellinen aikakauskirja. Taloustieteellinen yhdistys. < https://www.taloustieteellinenyhdistys.fi/wp-content/uploads/2019/11/KAK_4_2019_WEB-26-41.pdf>. Viitattu 23.10.2022.

Aro, Tuija & Närhi, Vesa. 2003. Tarkkaavaisuushäiriöinen oppilas koululuokassa. Arviointi-, opetus- ja kuntoutusmateriaaleja. Kummi 2. 8. painos. Niilo Mäki Instituutti. Jyväskylä. 29–34: 41: 44.

Avoin tiede 2022. Miten huomioit saavutettavuuden avoimissa oppimateriaaleissa? Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansallisen koordinaation sihteeristö. Päivitetty 18.5.2022. < <https://avointiede.fi/fi/asiantuntijaryhmat/oppimisen-avoimuus/miten-huomioit-saavutettavuuden-avoimissa-oppimateriaaleissa>>. Viitattu 16.3.2023.

Boltar, Leena & Vuorio, Nina (toim.) & Leena & Villa, Tiia 2018. Ohjaajan opas sujuvamman opiskelun tukemiseen. Vaikuttavaa tukea nuorten elämänpoluilla. Kuntoutussäätiö. Helsinki: Grano Oy. Saatavilla: <https://kuntoutussaatio.fi/assets/files/2018/10/VANU-OHJAAJIEN-OPAS-KUNTOUTUSSAATIO.pdf>

Financial Education for all – Financial education strategies and best practices within the European Union 2011. European Economic and Social Committee (EESC). <

file:///C:/Users/Pihla/Downloads/financial%20education%20for%20all-QE0117075ENN.pdf>. Viitattu 17.11.2022.

Frans, Mäyrä 2014. Pelit, pelillisuus ja leikkisyys opetuksessa. Teoksessa Kangas, Marjaana; Kopisto, Kaisa & Krokfors, Leena (toim.). Oppiminen pelissä. Osuuskunta Vastapaino. Hansaprint Oy. Vantaa. Viitattu 24.11.2022.

Fransson, Görän & Lindberg, Ola & Olofsson, Anders 2018. Students' voices about information and communication technology in upper secondary schools. International Journal of Information and Learning Technology. Emerald Publishing Limited. Iso-Britannia. Viitattu 03.12.2022.

Hahmottamisen haasteet. Peda.net. <<https://peda.net/keitele/nyl/nyo1/17nojkt/motns/hh>>. Viitattu 4.4.2023.

Hahmottamisen vaikeudet. Lahti, Juha, Ruodemäki & Asta & Ylönen, Suvi. Hahmottamisen vaikeudet. CP-liitto. <<https://cp-liitto.fi/hahmottamisen-vaikeudet/#hahmotusvaikeuksien-ilmenemisest->>. Viitattu 14.4.2023.

Hallipelto, Aatos 2021. Talousosaaminen 2020-luvulla. Tietosanoma Oy. Tallinna. Viitattu 09.10.2022.

HAMK. Miten parannan tekstini saavutettavuutta oppimateriaaleissa ja ohjeissa? <<https://digipedaohjeet.hamk.fi/ohje/miten-parannan-tekstini-saavutettavuutta-oppimateriaaleissa-ja-ohjeissa/>>. Viitattu 10.4.2023.

Tieto- ja viestintäteknikka opetuskäytössä – Välineet, vaikuttavuus ja hyödyt 2011. Opetushallitus. <https://docplayer.fi/97635-Tieto-ja-viestintateknikka-opetus-kaytossa.html#show_full_text>. Viitattu 03.12.2022.

Heinonen, Johanna & Knoll, Jochen & Leppänen, Ulla & Närhi, Vesa & Paananen, Mika 2011. Maltti Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen ryhmäkuntoutus. Kummi 8. Arvointi-, opetus- ja kuntoutusmateriaaleja. 1. painos. Jyväskylä: Niilo Mäki Instituutti.

Kalmi, Panu 2016. Yrityskylän vaikutukset kuudesluokkalaisten taloudelliseen osaamiseen. Vaasan Yliopisto. Viitattu 29.09.2022.

Kalmi, Panu 2018. The Effects of Me and My City on primary school students' Financial Knowledge and Behavior. Tutkimusraportti. Vaasan yliopisto. Viitattu 07.04.2023.

Kalmi, Panu 2020. Pelillisuus talouskasvatuksen tukena. Teoksessa Isakkson, Maija; Markkanen, Minna; Toivonen, Venla & Ukkola, Heikki (toim.). Hallitse rahojasi. Rahat riittää -kehittämishanke. Takuusäätiö & Marttaliitto. <https://www.takuusaatio.fi/wp-content/uploads/2020/12/Hallitserahojasi_nuoret_toolkit.pdf>. Viitattu 04.11.2022.

Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset 2027, 2023. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023: 17. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtioneuvoston julkaisuarquivo Valto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164853/OKM_2023_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 15.04.2023.

Käypä hoito 2016. Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden (ADHD:n) häiriön kriteerit ICD-10:n mukaan. Diagnoosikriteerit. <<http://www.terveysportti.fi/terveysportti/icd10.koti>>. Viitattu 17.11.2022.

Lahti, Juha & Ruodemäki, Asta & Ylönen, Suvi. Hahmottamisen vaikeudet. CP-liitto. <<https://cp-liitto.fi/hahmottamisen-vaikeudet/>>. Viitattu 27.2.2023.

Leskelä, Leealaura 2022. Selkokieli. Vammaispalveluiden käsikirja. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Päivitetty 30.3.2022. <<https://thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/asiakasprosessi/neuvonta-ja-ohjaus/selkokieli>>. Viitattu 4.5.2023.

Magee, Michael 2006. State of Field Review: Simulation in Education. Canadian Council on Learning. Kanada. Viitattu 24.11.2022.

Maunu, Antti 2014. Kuinka terveyttä tehdään? Sosioekonomiset terveyserot ja ammatilliset oppilaitokset niiden kaventajina. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. <<https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2020/06/kuinkaterveyttatehdaan.pdf>>. Viitattu 08.10.2022.

Michaelsson, Katarina & Miettinen, Kaija & Saresma, Ulla & Virtanen, Pirkko 2003. AD/HD nuorilla ja aikuisilla. Toiminnan ohjauksen häiriöt. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Mikä TAT? Talous ja Nuoret TAT (TAT). <<https://tat.fi/mika-tat/>>. Viitattu 29.09.2022.

Mun elämä, mun rahat – Opettajien talousosaaminen Tutkimus ja raportti 2019. T-Media Oy. TAT. <<https://tat.fi/julkaisu/opettajien-talousoosaaminen-tutkimus/>>. Viitattu 23.10.2022.

Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka – Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Suomen tietokirjailijat ry. Gaudeamus Oy. Printon Trukikoda. Tallinna. Viitattu 15.04.2023.

Näsänen, Risto 2007. Visuaalisen käytettävyyden opas. Helsinki: Työterveyslaitos. Saatavissa: <https://docplayer.fi/2107326-Visuaalisen-kaytettavyuden-opas-2007-risto-nasanen-ttl.html>.

Oksanen, Jonna & Sollasvaara, Reetta 2019. Esteille hyvästi!: opas autismikirjon sekä adhd- ja tourette-oireisten lasten kasvattajille. Esteetön lapsuus neurokirjon lapselle ja nuorelle 2017–2019-hanke. Helsinki: Autismisäätiö.

Oppimisen tuki 2022. Tilastokeskus. Päivitetty 10.6.2022.
<https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__erop/stat-fin_erop_pxt_13n9.px/table/tableViewLayout1/>. Viitattu 29.09.2022.

Palvelut. Yrityskylä Alakoulu. TAT. < <https://tat.fi/palvelu/yrityskylä-alakoulu/>>. Viitattu 01.10.2022.

Perusopetuksen Opetussuunnitelman Perusteet (POPS) 2004. Määräykset ja ohjeet 2004: 1–3. Opetushallitus. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala. <https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet_2004.pdf>. Viitattu 08.10.2022.

Perusopetuksen Opetussuunnitelman Perusteet (POPS) 2014. Määräykset ja ohjeet 2014: 96. Opetushallitus. Grano Oy. Next Print Oy. Helsinki.
<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf>. Viitattu 08.10.2022.

Pessi, Paula 2018. Talousosaaminen 2020-luvulla. Digitalisaatio muuttaa kuluttajan roolia. Teoksesta Talouslukutaito 2020-luvulla. Maksuneuvosto. Suomen Pankki. <

https://www.suomenpankki.fi/globalassets/fi/raha-ja-maksaminen/maksujarjestelmat/suomen-pankki-katalystina-maksuneuvosto/maksuneuvoston_e-kirjanen_2018_taloslukutaito_2020-luvulla.pdf>. Viitattu 03.04.2023.

Piha, Eeva 2018. Talousvaikeuksien riskiryhmiin voi vaikuttaa pienillä teoilla. Teoksesta Taloslukutaito 2020-luvulla. Maksuneuvosto. Suomen Pankki. <https://www.suomenpankki.fi/globalassets/fi/raha-ja-maksaminen/maksujarjestelmat/suomen-pankki-katalystina-maksuneuvosto/maksuneuvoston_e-kirjanen_2018_taloslukutaito_2020-luvulla.pdf>. Viitattu 03.04.2023.

Salakari, Hannu 2009. Toiminta ja oppiminen: Koulutuksen kehittämisen suuntaviivoja ja menetelmiä. Eduskills Consulting. Ylöjärvi. Viitattu 24.11.2022.

Serenius-Sirve, Silve 18.8.2015. ADHD ja koulu. ADHD tutuksi.fi. <<https://adhd-tutuksi.fi/adhd-ja-koulu/>>. Viitattu 1.3.2023.

Somat. Teema 2. Miten tehdään erityyppiset materiaalit saavutettaviksi. SOMAT-Saavutettavat oppimateriaalit ja oppimisympäristöt kaikille oppijoille. Datero ry. <<https://www.somat.fi/teema-2/>>. Viitattu 25.2.2023.

Ikäläinen, Sanna & Kankkunen, Maria & Lehtonen, Mari & Rahja, Anna-Maarit & Ylikylä-Elers Suvi 2021. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma 2021–2023. TAT. Ei saatavilla julkisesti. Viitattu 03.04.2023.

Tehostetun ja erityisen tuen tarpeen oppilaat 2011–2021. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Erityisopetus%20-%20Erityinen%20ja%20tehostettu%20tuki%20-%20Aikasarja.xlsb>. Viitattu 13.03.2023.

Terveyskylä.fi 2021. Työmuistin tukeminen. Päivitetty 12.3.2021. <<https://www.terveyskyla.fi/aivotalo/aivot-ja-toimintakyky/muisti/muistin-tukeminen/työmuistin-tukeminen>>. Viitattu 10.11.2022.

Tietoa visuaalisista hahmotushäiriöistä. Terveyskylä.fi. Päivitetty 12.3.2021. <<https://www.terveyskyla.fi/aivotalo/aivot-ja-toimintakyky/näkö tiedon-käsittely-eli-visuaalinen-hahmotus/tietoa-visuaalisista-hahmotushäiriöistä>>. Viitattu 27.3.2023.

Tulevaisuusraportti 2021. Yrityskylän vaikuttavuustulokset. TAT. <https://tat.fi/wp-content/uploads/2021/11/TAT-Nuorten-tulevaisuusraportti-2021_Yrityskylä_vaikuttavuustulokset.pdf>. Viitattu 01.10.2022.

Vilka, Hanna 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. PS-Kustannus. Jyväskylä. Viitattu 06.02.2023.

Williams, Christine & Wright, Barry & Partridge, Ian 1999. Attention deficit hyperactivity disorder—a review. *British Journal of General Practise*. 49/444. 563–565. <<https://bjgp.org/content/bjgp/49/444/563.full.pdf>>. Viitattu 17.11.2022.

Wilska, Terhi-Anna 2020. Digitalisaatio asettaa uusia haasteita talousosaamiselle. Teoksessa Isakkson, Maija; Markkanen, Minna; Toivonen, Venla & Ukkola, Heikki (toim.). *Hallitse rahojasi. Rahat riittää -kehittämishanke*. Takuusäätiö & Marttaliitto. <https://www.takuusaatio.fi/wp-content/uploads/2020/12/Hallitserahojasi_nuoret_toolkit.pdf>. Viitattu 04.11.2023.